

Ivan Šporčić

ZNAČENJE I TEOLOŠKI SMISAO RIJEČI »πᾶς« U RIM 1 - 3

Dr. Ivan Šporčić, Visoka bogoslovska škola u Rijeci, izvorni znanstveni rad
UDK: 807.5::003:225

U članku se analizira upotreba grčkog pridjeva πᾶς (svaki) u prva tri poglavlja Pavlove poslanice Rimljanima. Ispitan lingvistički u svom bližem i daljnjem kontekstu, jasno se očituje ne samo bogatstvo značenja pojma na semantičkom nivou, nego i njegova teološka važnost.

* * *

Uvod

Grčki pridjev πᾶς jedna je od najčešćih riječi u Novom zavjetu. Susreće se 1228 puta. Određenu relevantnost ovoga pojma naslućujemo u *Pavlovoj poslanici Rimljanima* gdje se nalazi 70 puta. Od 16 poglavlja poslanice, prva tri sadrže pridjev πᾶς 18 puta.¹

Već samo ovi emementi dovoljan su razlog za temeljitije istraživanje spomenutog pojma. Naš prilog odvija se u tri etape:

1. Književna vrsta uvodnog dijela poslanice,
2. Gramatičko ispitivanje pojma,
3. Interpretacija pojma prema mjestu uporabe i unutar prva tri poglavlja poslanice.

---

¹ Gledano *statistički* podaci izgledaju ovako: poslanica Rimljanima sadrži 5,7 % svih mjesta ove riječi u Novom zavjetu. Prva tri poglavlja poslanice sadrže 25,7 % svih mjesta u poslanici u kojima se upotrebljava ovaj pojam.

1. Književna vrsta uvodnog dijela poslanice

1.0 Od svih mjesta na kojima u poslanici Rimljanima susrećemo pridjev $\pi\alpha\varsigma$, čini se da prva tri, tj.: 1,5.7.8 tvore zasebnu jedinicu. Zato ih želimo ukratko smjestiti u širi kontekst. Spomenuta tri mjesta nalaze se u *uvodnom dijelu poslanice*. Da bismo ih pravo mogli vrednovati potrebno je prije svega pogledati uvode drugih Pavlovih poslanica. U uvodima u druge poslanice Pavao upotrebljava termin 21 puta.

1.1 Ispitujući u drugim Pavlovim poslanicama mjesta gdje se upotrebljava riječ $\pi\alpha\varsigma$, zamjećujemo da se u pravilu rabi na početku poslanica. Najviše puta je susrećemo u poslanici Korinćanima i poslanici Kološanima.¹ Osim toga $\pi\alpha\varsigma$ se nalazi kako u poslanici Filipljanima,² tako i u onoj Filemonu.³

Što se tiče samog *konteksta* u kojima termin dolazi, vidimo da je on ekvivalentan kontekstu poslanice Rimljanima. Radi se, naime, o *vjeri zajednice kojoj je pismo upućeno* (Rim 1,5.8; Kol 1,4; 1 Kor 1,5; Flm 1,6), a ona se očituje u *svoj duhovnoj mudrosti* (Kol 1,9.10) zbog koje su *svi braća* (Gal 1,5), *miljenici Božji i sveti* (Rim 1,7; Kol 1,4; 1 Kor 1,2; 2 Kor 1,1; Fil 1,1; Flm 1,5).

Nakon rečenoga možemo zaključiti da pridjev $\pi\alpha\varsigma$ u Rim 1,5.7.8 *tvori dio književne vrste naslova (uvoda) u poslanicu*. Stoga, u onome što slijedi, spomenuta tri mjesta poslanice Rimljanima nećemo više uzimati u obzir.

2. Gramatičko ispitivanje pojma

Na temelju *gramatičke analize* možemo konstatirati, da se pridjev 5 puta upotrebljava s *članom*, a 10 puta *bez člana*; 4 puta mu *prethode prijedlozi* ($\epsilon\pi\iota$, $\kappa\alpha\tau\grave{\alpha}$, $\epsilon\iota\varsigma$); 10 puta je u *jednini* i 5 puta u *množini*. Pisac ga također upotrebljava u *svim rodovima*: 9 puta u *muškom*, 4 u *ženskom*, a 2 puta u *srednjem* rodu. Što se tiče *padeža* u kojima se pridjev susreće imamo slijedeću sliku: 5 puta dolazi u *nominativu* jednine, 3 puta u *dativu* jednine, 2 puta ga susrećemo u *akuzativu* jednine, 3 puta u

¹ Kol 1,4.6.9.10(bis).11(ter); 1 Kor 1,2(bis); 1,5(ter); 2Kor 1,1; 1,3; 1,4(bis).

² Fil 1,1.

³ Flm 1,5.6.

nominativu množine i 2 puta u *akuzativu* množine. Pri svemu treba imati u vidu i činjenicu da terminu jedanput prethodi riječica *ou*.

Ispitujući zasebno svaki spomenuti slučaj i uspoređujući ih jedan s drugim, s gramatičke točke gledišta ne primjećuje se nikakva iregularnost ili specifičnost u upotrebi riječi o kojoj pišemo. Gramatička uporaba riječice πᾶς u prva tri poglavlja poslanice Rimljanima ni po čemu se ne razlikuje od uporabe u preostalom dijelu poslanice ili ostatka novozavjetnih spisa.

3. Interpretacija pojma u sklopu prva tri poglavlja poslanice i prema mjestu uporabe

3.0 Ako slijedimo *narativnu* nit poslanice s pažnjom usmjerenom na riječ πᾶς, primjećujemo da se tematika koja počinje u 1,16s., gdje se ujedno i prvi put susreće πᾶς, nastavlja opet tek u 3,21ss. Između ova dva spomenuta retka imamo druga dva velika odsjeka. Prvi, koji počinje s 1,18 proteže se sve do kraja prvog poglavlja (r. 32), a drugi ide od 2,1, pa do 3,20.

3.1 Što se tiče učestalosti pojma πᾶς u spomenutom odsjeku, tj. u 1,18-32, nalazimo ga samo dvaput: u r. 18 i r. 29.

Pisac započinje odlomak *govorom o Božjem gnjevu* (ὀργή θεοῦ) koji se očituje protiv *svake bezbožnosti* (πᾶσαν ἀσεβειαν - r. 18) i *nepravедnosti ljudi*. U istom retku, autor poslanice započinje *ideju o razlogu zbog kojega ljudi guše istinu* (τὴν ἀλήθειαν). Oni su doduše upoznali Boga (διότι γνόντες τὸν θεὸν - r. 21), no ovu Istinu, tj. Boga samoga učinili su lažju (τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει - r. 25). Oni (οἵτινες - r. 25) je subjekt *svake bezbožnosti i nepravедosti* koje su posljedica činjenice da su svoju Istinu pretvorili u laž.

Redak o kojem govorimo (1,25) čak i *matematički predstavlja centralni izričaj odlomka* (18 - 25 - 32). No ono što nam i 'matematika' potvrđuje jest, da je ovaj redak nositelj *krucijalne promjene, vrhunac narativnog zapleta*. U njemu je opravdan i razlog Božjega gnjeva.

Dramatski razvoj unutar ova tri odlomka postaje sve konkretniji. Pravac pak u kojem se *narativna nit kreće usmjeren je prema tamnoj dubini, vodi nositelje radnje u propast*. Preko *zloglasnih strasti* (rr.1, 26-28), subjekt *dogadjanja*, iz r. 25, postaje pun *svake nepravde, pakosti, lakomosti, zloće,...* (πεπληρωμένους πάσης ἀδικίας, πονερίᾳ, πλεονεξίᾳ, κακίᾳ,... - r. 29). Drugim riječima nema zla kojega nisu puni.

Popis svake pakosti i zla, nastavlja se u rr. 1,30 i 31 povlačeći pripovjedačku nit *prema tragičnom raspletu*. Drama dobiva *kvalifikaciju tragedije* u kojoj su akteri (οἱ τῖνες - r. 25), preokrećući *Istinu u laž*, čineći svaku vrstu zla, "dogurali" do zaslužene smrti (ἄξιοι θανάτου εἰσίν - r. 32)

Nakon ove interpretacije, jasno je da odlomak o kojemu je riječ *tvo-ri zasebnu literarnu cjelinu*. U njoj uočavamo, i u *strukturnom smislu riječi*, dva karakteristična momenta: *inkluziju* između rr. 18-32 i *koncentrično-simetričku strukturu* između rr. 22. i 28. sa središtem u r. 25.

Prema *sematičkim* kriterijima, ne osvrćući se na *stilistički i sintaktički aspekt* odlomka, spomenuta struktura središnjeg dijela odlomka 1,18-32, shematski se može predočiti na slijedeći način:

- A 22.: Postaju ljudi
- B 23.: Mijenjaju odnos prema Bogu
- C 24.: Bog ih odbacuje
- D 25.: Istina - laž
- C' 26.: Bog ih odbacuje
- B' 27.: Mijenjaju odnos prema čovjeku
- A' 28.: Primaju nevaljani um

Dok zaključujemo analizu *Rim 1,18-32*, imajući pred očima pridjev πᾶς, želimo, uz već spomenuto, istaknuti kako se objekt našeg istraživanja veže uz *intenzitet* akcije, a ne uz mnogobrojnost subjekata.

3.2 *Drugi odsjek (2,1-3,20)*, koji opet promatramo kroz značenje riječice πᾶς, s jedne strane ostaje vjeran prethodnom kontekstu, dok ga s druge proširuje uvodeći u igru jedan novi subjekt na planu *Božjega suda*.

Tko god bio čovjek koji sudi (πᾶς ὁ κρίνων - 2,1), *čini zlo, jer samo je Božji sud, sud po istini* (κατὰ ἀληθείαν - 2,2). *On će uzvratiti svakome* (ἐκάστω), tj. bez ikakve razlike, *po djelima njegovim* (κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ - 2,6). *Kako onima koji su Istinu zamijenili lažju* (1,25), tako isto i drugima *koji smatraju da imaju pravo suditi*. *Tà ἔργα* (djela) prema kojima Bog ἀποδώσει ἐκάστω¹ - 2,6; preuzimaju odlučujuću ulogu u ovom kontekstu. Djela su naime ona koja uzrokuju zlo

¹ Važno je u ovom kontekstu ovdje zamjetiti izražajnu vrijednost riječi ἐκάστος. Ona pojačava distributivnu komponentu (značenje) pridjeva πᾶς do te mjere, da misao od svih prelazi na jednoga (od općeg prema pojedninačnom, odnosno pojedincu).

(κατεργάζομαι τὸ κακόν - 2,9), ali za posljedicu mogu imati i dobro (ἐργάζομαι τὸ ἀγαθόν - 2,10). Sve ovisi o subjektu glagola ἐργάζομαι.

A subjekt može biti svatko: Židov i Grk¹ (2,9.10). No tek kada subjekt postane aktivan, dolazi do realizacije objekta, koji je loš (τὸ κακόν - 2,9) ili dobar (τὸ ἀγαθόν - 2,10). Spomenuti objekti su u našem kontekstu, s jedne strane u funkciji razdvajanja, a s druge imaju i ulogu ujedinjavanja. Konkretno u tekstu, riječ je o tome, da *svaki subjekt koji uzrokuje zlo (Grk ili Židov) po zlu je odvojen od onih koji čine dobro*, ali po istome zlu su i ujedinjeni oni koji ga čine. Ipak, *odgovornost*, naime sud Božji (κρίμα τοῦ θεοῦ - 2,2) *očekuje* ne grupu, nego pada na svakog pojedinca (ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου - 2,9) *kao gnjev i srdžba*. A *svakomu koji čini dobro (παντὶ τῷ - 2,10) daruje se slava, čast i mir*. Sve se događa bez ikakvog privilegija ili pristranosti, jer »u Boga nema pristranosti« (προσωποληψία - 2,11)²

U 2,12 na sceni se pojavljuje još jedan *novi element*: zakon. U svezi s prethodnim izričajem koji je započeo u 2,9, sve više dolazi do izražaja ekstenzija na planu subjekta: πᾶσα ψυχὴ = Ἰουδαῖοι + Ἕλληνοὶ = ὅσοι. Na planu objekta pak, τὰ ἔργα (2,6) su okvalificirana u kontekstu suda kao τὸ κακόν (2,9). Time je pojačan timbre osude. Djela (objekt) su, dakle, prosuđena kao grijeh.³ Utoliko više što ni **Zakon sam po sebi ne može spasiti: ni od grijeha, ni od suda**. Kontekst *univerzalnosti suda* proširuje se još i na planu rječnika dodajući u 2,14 pojam ἔθνη. Οἰτινες u 2,15 podržava još uvijek isti smisao.

3.2.1 Nakon r. 2,16 pripovjedački horizont teksta sužava se i s točke gledišta vokabulara. Tako da se do kraja drugog poglavlja uopće ne susreće više ni πᾶς, niti njegovi *sinonimi*. Narativna nit se zaustavlja na razglabanju *odnosa Židov - Zakon*.

O spomenutoj temi riječ je i u nastavku, u *trećem poglavlju*. Autor potcrtava da su posredstvom Zakona Židovima data Božja obećanja (3,2b) na temelju kojih je autoritet Zakona velik u svakom pogledu

¹ Prema 2,9-10, a i širem kontekstu, očito je da pisac binom Židov-Grk koristi kao *pars pro toto* čovječanstva (usp. Rim 1,16; Dj 3,26; 13,46).

² Pozadina ove riječi je semitska i uključuje u sebi svu slikovitost hebrejskog jezika. U našem kontekstu djeluje upečatljivo i značajno. Radi se o hebrejskoj sintagmi *nasa' panim* koja u grčkom doslovice odgovara izrazu λαμβανειν προσωπον. Imenicu u novozavjetnim spisima susrećemo još samo u Ef 6,9; Kol 3,25 i Jak 2,1.

³ Usp. ἀμαρτάνω - 2,12.

(κατὰ πάντα τρόπον - 3,2a). Čovjekova nevjernost prema Zakonu ne može obeskrijeviti Božju vjernost (usp. 3,3s.), nego *nevjera Zakonu čini svakog čovjeka lašcem* (πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης - 3,4).¹

Zbog upravo pokazanoga, rečenoga, u 3,9 se tvrdi da su svi pod vlašću grijeha (πάντες ὑφ' ἁμαρτίαν). Opet iznova se naglašava kako činjenica da je netko rođen pod Zakonom, tj. da je netko Židov, ustvari nije nikakva prednost i nikome ne daje za pravo da se smatra superiornijim (3,9).

Od već dokazane teze, tj. od univerzalnosti grijeha na planu subjekta i intenzivne zaoštrenosti na nivou objekta, Pavao deduktivnom metodom dokazuje da se između πάντες ὑφ' ἁμαρτίαν nalaze i Židovi.

Prilazeći trećem poglavlju poslanice s aspekta učestalosti i značenja riječi koja predstavlja okosnicu našeg razmišljanja, πᾶς, primjećujemo jednu novost. Sam izraz susrećemo 9 puta. No pisac ovdje proširuje opseg značenja citirajući Stari zavjet. Kontekst spomenutim citatom dobiva negaciju koja je semantički blizu našem izrazu. Kombinacijom pridjeva πᾶς - οὐκ ἔστιν koja je koncentrirana u tri retka (3,10.11.12) izražajna snaga se povećava u smislu klimaktičkog paralelizma, a sve u cilju da se naglasi kako je i svaki Židov sagriješio (οὐκ ἔστιν /r.10/ → οὐκ ἔστιν /r.11 bis/ → πάντες /r. 12/ → οὐκ ἔστιν /r.12 bis/). Tako da u stvari nema nijednoga (ἕως ἐνός - r. 12) pravednika, naime, nekoga tko ne bi sagriješio.

Vraćajući se natrag u kontekst Zakona pisac poslanice tvrdi da što god (ὅσα ὁ - 3,19) Zakon govori, govori onima koji su pod Zakonom, a *sav svijet* (πᾶς ὁ κόσμος - 3,19) je pod Zakonom, jer je grešan pred Bogom. Nitko, nijedan čovjek ne može proturječiti ovome, ili kako sam tekst kaže: '*svaka* usta trebaju umuknuti' (πᾶν στομα φραγῆ - 3,19), jer se po djelima Zakona ne može pred njim opravdati *nijedan* smrtnik (οὐ δίκαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ - 3,20).

3.3 Za preostale retke u kojima dolazi objekt našega istraživanja, grčki pridjev πᾶς, (1,16; 3,22s.) možemo ustvrditi da se nalaze unutar dva šira konteksta koji predstavljaju svojevrsni okvir onomu što je do sada rečeno, kao što je već spomenuto pod 3.0. Doista, rješenje problema je u evanđelju koje je snaga Božja za spasenje *svakoga* koji vjeruje (παντὶ τῷ πιστεύοντι - 1,16). I kao što su *svi* sagriješili (πάντες γὰρ ἥμαρτον - 3,23) i tako ostali bez Božje slave, tako su *svi* - bez

¹ Ideja se veoma dobro uklapa u misao i kontekst već analiziranog izričaja u Rim 1,25.

obzira na Zakon - ako vjeruju (εἰς πάντας τοὺς πιστεύοντας - 3,22) opravdani po vjeri u Isusa Krista.

4. Zaključak

Zaključujući ovo kratko istraživanje o uporabi i značenju grčkog pridjeva *παῖς* u prva tri poglavlja poslanice Rimljanima, želio bih istaknuti nekoliko točaka koje su tijekom analize polako izlazile na površinu:

1. Prva tri *παῖς* koja susrećemo u poslanici, dio su epistolarne književne vrste i to njezinog naslovnog (uvodnog) dijela.

2. Biblijske analize ovoga tipa, kako u starozavjetnoj, tako i u novozavjetnoj književnosti, znaju više puta otkriti da biblijski pisci - nekada zbog slabog poznavanja jezika, a katkada namjerno - 'stvaraju' posebne gramatičke oblike da bi izrazili određenu ideju. S gramatičke točke gledišta kod našeg termina nije zamijećeno nikakva značajna iregularnost.

3. Iako je *παῖς* jednosilabna riječ, svojom učestalošću - gledano stilistički - ostavlja na kontekst analiziranoga teksta svojevrsni pečat. Posebice je to uočljivo u trećem poglavlju. Znakovita je uporaba riječi u distributivnom smislu na opće- značenjskom planu (svaki, svaka, svako...). To svojevrsno 'generaliziranje' koje riječ nosi, prisutno je kako u rečeničnom izričaju, tako i u širim literarnim cjelinama, pa i u cijelom kontekstu analiziranoga dijela poslanice. Ovdje valja izdvojiti odlomak 1,18-32 u kojem se pridjev veže ne toliko uz subjekt, što je slučaj u 2,1- 3,20, nego uz akciju subjekta, koja je redovito u negativnom koloritu.

4. Promatran u kontekstu sva tri poglavlja, pojam je kroz razvoj misli podržan i pojačan riječima: οἵτινες (ter), ὅσοι (bis), ἕκαστος, προσωποληψία i ἕθνη.

5. Osim spomenutih semantičkih komponenti pojma, riječ ima i svoju teološku dimenziju. Spomenuta analiza pomaže da se vidi kako je analizirani pridjev jedan vrlo važan dio teološke potke Pavlovog teksta, osobito kad je u pitanju njegova soteriološka komponenta.

6. Na kraju, valja istaknuti i jednu važnu napomenu s metodološke točke gledišta koja je ovdje došla na vidjelo. Ovaj prilog pokazuje, između već spomenutoga i to, da se semantička analiza rječi, ne može promatrati izvan konteksta određene književne vrste, niti se smije zanemariti njezina stilistička analiza.

SUMMARY

**MEANING AND THEOLOGICAL SENSE
OF THE WORD $\pi\acute{\alpha}\varsigma$ IN ROM 1 - 3**

The author of the article analyses the Greek adjective $\pi\acute{\alpha}\varsigma$ in the Paul's letter to the Romans ch. 1 - 3. Using the semantic-stylistic method, the term is examined in the places of occurrence as well as in its narrative proceeding. This linguistical investigation shows not only the rich meaning of the word in it's semantic level, but also its theological importance.